

5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu

MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY - FACULTY OF EDUCATION ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

Teklifi Hakkında ODTÜ Eğitim Fakültesi İlköğretim

Bölümü Görüşü

Yasa tasarısında ülkemizde eğitim alanındaki sorunların temelini 8 yıllık ilköğretim sistemi olduğu ve bunun 4+4+4 sistemi ile çözüleceği gibi bir yanlış izlenim verilmektedir. Oysa 8 yıllık zorunlu temel ilköğretim sisteminin geçen yıllar içinde, özellikle de okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve ders programlarına 2005 yılında getirilen köklü değişiklikler ile birlikte, etkinliği giderek artmaktadır. Bu bağlamda 8 yıllık zorunlu temel ilköğretimin en önemli sorunları; öğretmenler için etkili hizmet içi eğitimin yaygınlaştırılmamış olması, okullarda yeni programların gerektirdiği materyallerin temininde yaşanan zorluklar ve okullarda derslik ve kaliteli yapı eksikliği ve buna bağlı olarak şehir merkezlerinde sınıf mevcutlarının yüksek olması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik politikaların ve uygulamaların geliştirilmesi yerine sistemde köklü bir değişikliğe gitmek Türkiye’de eğitim sistemi kaynaklı sorunlara bir çözüm getirmeyeceği gibi hâlihazırda var olan bütün sorunların yeni sisteme de taşınmasına sebep olacaktır. Zorunlu 8 yıllık temel eğitim sisteminin gerçek etkisi ancak bu sorunların çözülmesi, sistemin uzun yıllar sürdürülmesi ve mezunlarının takip edilmesi ile ortaya konabilecekken, etkisiz ve yararsız olduğu yönündeki kanı erken varılmış bir yargıdır.

4+4+4 sistemi öğrencilerin öğrenim hayatlarının süreklilik içinde sürdürülmesine fırsat verecek bir yapı önermemektedir. İlköğretimin birinci ve ikinci kademe programları bir bütünlük içinde geliştirilmiş olup aynı okuldaki öğretmenlerin iletişimde bulunması ile daha etkili olabilir. Önerilen sistemde ilköğretim birinci ve ikinci kademenin farklı okullarda sürdürülebilmesi yönündeki ifade programların etkililiğini kısıtlayacak bir uygulama içermektedir.

2005 yılından itibaren uygulanan öğretim programları, 1. sınıftaki öğrencilerin okula başlama yaşının 6 yaş olarak değerlendirilmesi ile oluşturulmuştur. Okula başlama yaşının 5 yaşa indirilmesi tüm derslere ait programlarda köklü değişikliklere gidilmesini, kitapların ve kılavuzların yeniden düzenlenmesini ve özellikle sınıf öğretmenlerinin 5 yaş özelliklerine göre bir öğretim yapmasını gerektirecektir. Ancak 4+4+4 sistemine önümüzdeki öğretim yılından itibaren başlanacağı yönündeki ifadeler, programlar yeni yapılanmaya göre değiştirilmeden, pilot uygulamalar yapılmadan ve öğretmenler bu konuda hizmet içi eğitim almadan başlanacağını göstermektedir. Böylesine köklü bir değişiklik var olan eğitim sistemi sorunlarını daha da çözümsüz kılacaktır.

İlköğretim başlama yaşının düşürülmesi ve sistemin 4+4+4 e dönüştürülmesi ile birlikte, öğretim programlarında ve öğretmen yetiştirme programlarında köklü değişikliklere gidilmesine gereksinim duyulacaktır. Mevcut sistem yıllardır süregelen 5+3 sistemine dayalıdır. Öğretmen yetiştirme programlarında ilköğretim 1. kademeye yönelik sınıf öğretmenliği programları (1-5) ve ilköğretim 2. kademeye yönelik fen bilgisi ve matematik öğretmenliği programları (6-8) ayrı ayrı bulunmaktadır. Tüm öğretmen yetiştirme programları ve ilköğretim programları bu çerçevede hazırlanmış ve uygulanmaktadır. Tüm bu sistemin 4+4+4 sistemi ve eğitime başlama yaşının 5'e çekilmesiyle öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini de göz önüne alarak yeniden düzenlemek kaçınılmazdır.

Yeni düzenleme ile ilköğretimin 5 yaşında başlaması mevcut sisteme göre öğrencilerin daha erken meslek seçimine yönlenmesine yol açacaktır. Oysa meslek seçimine erken yaşlarda yönlendirme, meslek seçiminde üzerinde çok fazla derin düşünmeksizin ve araştırma yapmaksızın sağlıksız kararlar verilmesine yol açabilir. Meslek seçiminin bireyin tüm yaşantısı ve toplumdaki iş gücünün nasıl kullanılacağını büyük ölçüde etkileyeceğinden, bu konuda çok dikkatli olunması gerekmektedir. Öte yandan, öğrencilerin erken yaşlarda meslekler hakkında bilgilendirilmesi onların farklı meslekler hakkında fikir sahibi olması açısından önem taşıyabilir fakat dünyada ve bulunduğumuz toplumda farklı mesleklerin yeri, önemi ve bu mesleklere duyulan ihtiyaçlar zaman içerisinde değişebilmekte ve yeni meslekler ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, erken

yaşlarda yapılan mesleki bilgilendirme ve yönlendirmenin öğrencilerin seçimlerinde beklenen olumlu etkiyi yaratıp yaratmayacağı büyük bir soru işareti olarak kalmaktadır. Piaget'ye göre 12 yaşından önce bireyler soyut düşünemezler. Kimi zaman çok daha ileri yaşlardaki bireylerin dahi soyut düşünmeye yönelik özellikleri gösteremediği gözlemlenmektedir. Dolayısıyla, 5 yaşında öğrenime başlamış bir öğrencinin ikinci 4 yıl sonunda dahi elle tutulur, gözle görülür olmayan durumları göz önüne alarak seçimler yapabilmesi oldukça zordur.

Neden 60 ayını dolduran çocuklar ilköğretim 1. Sınıfa başlatılmamalıdır?

Yenilenen yasa teklifinin içeriğinde (Madde 3) "Mecburi ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsar. Bu çağ çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın eylül ayı sonunda başlar,..." ifadesi yer almakta ve 60 ayını dolduran çocukların ilköğretim 1. sınıfa başlatılması amaçlanmaktadır. Bu öneriyi birçok yönden uygun görmemekteyiz:

- Farklı aile ve çevrelerden gelen çocukların dil gelişimleri ilköğretim programına uyumda yetersiz kalabilir. Araştırma sonuçlarına göre bu yaş grubundaki çocukların okuma-yazma öncesi dil gelişim düzeylerinin bu konudaki başarılarını doğrudan etkilediği bilinmektedir.
- Fiziksel olarak ilköğretim programına hazır değildir. Bu yaş aralığındaki çocukların özellikle küçük kas gelişimleri ilköğretim programı tarafından belirlenen çalışmalar için yetersiz olabilir. Yedi yaşındaki çocukların bile el yazısı konusunda zorlandıkları düşünüldüğünde, 60 ayını dolduran çocukların yazma konusunda ciddi sorunlar yaşayacakları aşikârdır.
- Sosyal ve duygusal olarak bu yaş aralığındaki çocuklar ilköğretim kurallarını yerine getirmede zorlanacaklardır. Dikkat süreleri bir ders süresi boyunca dersi takip etme ve oturma gibi gereklilikleri yerine getirmek için uygun değildir. Duygusal olarak yakın yetişkin ilgisine ihtiyaç duyarlar ve sosyal kural ve normları oyunları içerisinde deneyimleyerek içselleştirmeye çalışırlar.

- Özbakım becerileri açısından 60. ayını dolduran çocukların eksik oldukları ve desteklenmeleri gereken yerler vardır. Örneğin, tuvalet gereksinimini tek başına karşılamada sıkıntı yaşayabilir, yemek yerken desteğe ihtiyaç duyabilirler. Sınıf öğretmenleri daha kalabalık olan ilköğretim sınıflarında bu ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalabilirler.
- 5 yaş çocuğu hayal ve gerçeği ayırmakta sıkıntı çekebilir. Bu nedenle “somut işlemler” yapmayı gerektiren birinci sınıf çalışmalarında sorunlar yaşayabilir.
- 1. sınıf ortamı, 60 ayını dolduran çocukların gelişimlerini ve öğrenmelerini destekleyecek bir ortam olarak kabul edilemez. Çünkü bu yaş grubundaki çocuklar pasif bir öğrenme modelinden ziyade aktif olarak kendi öğrenmelerini yönlendirmelidir. Bu çocuklar oyun ve projeler yardımı ile en iyi düzeyde öğrenirler.

İlköğretime başlamak bir çocuğun yaşamındaki en önemli dönüm noktalarından biridir. Öğrencilerin temel eğitimin ilk yıllarında mutlu ve başarılı olmaları, sonraki eğitim yaşamlarında okul ve öğrenmeye yönelik tutumlarını etkileyebilmektedir. Birinci sınıfa hazır olmadıkları halde okula başlatılan çocukların, sıkıntılar yaşadıklarında hayal kırıklığına uğramaları ve okula karşı tepki geliştirmeleri kaçınılmazdır. Okula başlamada çocuğun tüm gelişim alanlarındaki olgunluğuna ve okula hazırbulunuşluğuna dikkat edilmelidir. “Hazırbulunuşluk”, bireyin bir işi yapabilmesi için, bu işten önce, bu iş için gerekli olan önbilgi, beceri ve tutumu da kazanmış olmasıdır. 1. Sınıfa hazırbulunuşluk düzeyi, bir işi kendi başına tamamlayabilme; aklına geleni yapmak yerine kendini tutabilme; masa başında uzun süre oturabilme; eleştiri kaldırabilme; başladığı işi bitirebilme sabrını gösterme; kişisel hijyen kurallarına uyabilme, yetişkin gibi kalem tutabilme; emniyetini sağlayan seçimler yapabilme gibi açıklanmaktadır.

Bu özellikler dikkate alındığında ilköğretime başlamak için en uygun yaşın hâlihazırda uygulandığı şekilde 72. ay olduğu görülmektedir. Hazırbulunuşluk için en belirleyici unsur kaliteli bir okulöncesi eğitim alınmasıdır. Birçok ülkede olduğu gibi okulöncesi eğitimin en azından 60-

72 ay çocuklar için zorunlu hale getirilmesi, bu çocukların ilköğretim yaşamlarındaki akademik başarılarını, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumlu etkileyecektir.

Bir diğer deyişle, ülkemizdeki eğitim politikalarının katılım ve bilimsel bilgiye dayalı karar alma süreciyle bütüncül yaklaşımı benimseyerek, okulöncesi ve diğer eğitim basamaklarını kesintisiz olarak yapılandırarak, ilköğretimi bir yıl erken başlatmak yerine, okulöncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması gerekmektedir.

Ayrıca, ilköğretime başlama yaşının bir yıl erkene alınmasını öğretmen yeterliliği ve öğretim programları açısından da değerlendirmek gerekmektedir.

60 ayını doldurmuş çocukların ilköğretime başlatılmaları mevcut öğretmen yetiştirme programları ile çelişmektedir. Okulöncesi öğretmenliği lisans eğitiminde öğretmen adayları okuma-yazma öğretimine yönelik eğitim almamaktadırlar. Benzer şekilde, 5 yaşını dolduran çocuklara eğitim vermesi planlanan sınıf öğretmenleri de tamamen farklı eğitim anlayışı ile düzenlenen lisans programlarından diplomalarını almaktadırlar. Örneğin; sınıf öğretmenliği programında oyun, yaratıcılık gibi önemli dersler yoktur. Bir diğer deyişle, 6 yaşında 1. Sınıfta okuyan bir çocuğa öğretmenlik yapmak için ne okulöncesi öğretmenin ne de sınıf öğretmenin donanımı yeterli değildir.

Okulöncesi eğitimin zorunlu olacağı gerekçesi ile birçok üniversitede bu program açılmış ve ciddi sayılarda öğrenci bu programlara kayıt olmuştur. Okulöncesi eğitimin bir sene azaltılması durumunda bu program mezunlarının nasıl istihdam edileceği önemli bir sorun olarak ortaya çıkacaktır. Önerilen teklifin kabul edilmesi halinde tüm öğretmen yetiştirme programlarının yeniden yapılandırılması gerekir. Ancak, bu durumun kısa sürede düzenlenebilmesi ve uygulamaya geçirilmesi olanaksızdır.

Bununla birlikte ilköğretime başlama yaşının 5 yaşa (60 ay) düşürülmesi halinde bu yaşa ve takip eden yaşlara uygun eğitim uzmanları tarafından ilköğretim müfredatının yeniden geliştirilmesi gerekmektedir. Teklifte 6 yaşında ilköğretime başlayan çok sayıda ülke olduğu belirtilmiştir. Bu ülkelerin müfredatları incelendiğinde, onların birinci sınıflarında verilen kavram

ve konuların bizim birinci sınıflarımızdakine göre daha hafif olduğu görülecektir. Diğer ülkelerin sistemleri ile karşılaştırma yapılırken sadece ilköğretime başlama yaşlarının kriter olarak alınması doğru değildir. O ülkelerdeki ve bizim ülkemizdeki eğitim sistemleri beş yaş için okullaşma oranları, öğretmen yetiştirme programları ve okul altyapıları gibi daha geniş perspektifte karşılaştırıldığında bu sistemleri bir araya getiren parçaların birbiri ile uyumlu oldukları görülecektir. Çok kısa bir sürede ve eğitim sistemimizin sadece okul eğitim süresi ve yapısını değiştirecek şekilde gerçekleştirilmesi planlanan bu değişiklik, eğitim sistemimizin diğer önemli parçalarında gerekli değişiklikler dikkatli bir şekilde planlanmadığı için daha büyük ve çözümü zor sorunlara yol açacaktır.

Okul öncesi eğitim neden zorunlu olmalı?

Okulöncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması 60-72 ay yaş grubu çocuklarının sosyoekonomik eşitsizlik ve farklılıklarının azaltılmasında önemli rol oynamaktadır. Okulöncesi eğitimden yararlanan çocuklar daha uzun süre okulda kalmakta, daha çok oranlarda yükseköğrenime devam etmekte ve yüksek statülü işlerde çalışmaktadır. Erken yaşlardaki çocukların bakım ve eğitimine yatırım yapmak bir topluma uzun vadede okullaşma süresi, istihdam ve sosyal kazanım gibi pek çok olumlu etkinin yanı sıra, artan üretim ve maliyet tasarrufu yoluyla ekonomik yarar sağlamaktadır. Okulöncesi eğitimin maliyetleri ile yararlarını karşılaştıran bir çalışmaya göre, okulöncesi eğitimin yararları maliyetinin 6-7 katı olarak bulunmuştur.

Beyin araştırmaları sonuçlarına göre, okulöncesi eğitimi almak çocukların öğrenme kapasitelerini desteklemektedir. Araştırmalar okulöncesi eğitimi alan çocukların ileriki eğitim aşamalarında daha başarılı olma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Örneğin PISA 2009'a Türkiye'den katılan 15 yaşındaki öğrenciler arasında bir yıla yakın okulöncesi eğitim alanların ortalama puanı, hiç okulöncesi eğitim almayanlara göre ortalama 42 puan daha yüksek olmuştur.

Okulöncesi eğitim, zihinsel gelişime ek olarak, çocukların duygusal, dil, fiziksel ve motor gelişimlerine önemli katkı sağlamaktadır. Okulöncesi eğitimi programları özellikle ülkemizin farklı yörelerinde yaşayan farklı gelir seviyesine, dil ve etnik kökenlere sahip ailelerin çocuklarını cinsiyet ayrımı yapılmaksızın ilköğretime uyumlarını kolaylaştırır.

Doğumdan itibaren ilk altı yıl çocukların en hızlı geliştiği ve içinde yaşadığı çevreyle etkileşiminin en fazla olduğu yıllardır. Bu süreçte sağlanan eğitimin çocuğun gelişim, yaş ve gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmesi önemlidir. Birçok gelişmiş ülke artık erken çocukluk eğitimini zorunlu eğitim kapsamına almaktadır. Ülkemizde de 60-72 ay çocuklarının okullaşma oranı 2011 yılında %67'ye ulaşmıştır. Okulöncesi eğitiminin toplumsal ve bireysel yararları bilimsel gerçek olmasına rağmen önerilmiş olan yasa teklifi ile 2013 yılında %100'e ulaşması amaçlanan bu artışın sekteye uğramasına ve bu alanda elde edilen kazanımların ve kapasitenin riske atılmasına neden olacaktır.

KAYNAKÇA:

- Ayla Oktay, Yaşamın Sihirli Yılları: Okulöncesi Dönem, 2007.
- ERG, PISA 2009 Sonuçlarına İlişkin Değerlendirme, 2011.
- Haluk Yavuzer, Okul Çağı Çocuğu, 2004.
- İbrahim Ethem Başaran, Eğitim Psikolojisi, 2005.
- Maliye Bakanlığı Strateji Gelistirme Başkanlığı,
<http://www.sgb.gov.tr/Politika%20Analizi/Forms/AllItems.aspx?RootFolder=%2FPolitika%20Analizi%2F4-%20Eğitim%20Sektoru%2F4-%20Okul%20Oncesi%20Eğitim%20Grubu%2FONERDLER>.
- Mehmet Kaytaç, Türkiye'de Okulöncesi Eğitimin Fayda-Maliyet Analizi, 2005.
- National Educational Goals Panel. (1997). Getting a good start in school. Washington, DC: National Education Goals Panel. Retrieved from <http://govinfo.library.unt.edu/negp/reports/spcl.pdf>
- UNESCO, EFA Global Monitoring Report, 2007.